

KOKKUVÕTE OTSUSTAJATELE SÄÄSTVA LINNALIIKUVUSE KAVA VÄLJATÖÖTAMINE JA RAKENDAMINE

Sisukord

1. Mis on säästva linnaliikuvuse kava?.....	02
2. Miks on säästva linnaliikuvuse kavandamine kasulik?	05
3. Mis on säästva linnaliikuvuse kavandamise põhielemendid?	06
4. Kuidas alustada säästva linnaliikuvuse kava väljatöötamist?	09

Impressum

Teave dokumendi kohta: see dokument on välja töötatud säästva linnaliikuvuse kavade projekti SUMP-UP raames, mida kaasrahastatakse Euroopa Liidu teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammist „Horisont 2020” (toetusleping nr 690669). Projekti koordineeris Ana Drăguțescu (ICLEI Euroopa sekretariaat).

Viitamine: Rupprecht Consult (editor), 2020. Decision makers summary for Developing and Implementing a Sustainable Urban Mobility Plan.

Autorid: Siegfried Rupprecht, Lasse Brand, Susanne Böhler-Baedeker, Lisa Marie Brunner, Rupprecht Consult – Forschung & Beratung GmbH. Käesoleva dokumendi osad põhinevad Rupprecht Consulti suunistel „Guidelines. Developing and Implementing a Sustainable Urban Mobility Plan” (2013), mille autoriõigus kuulub Euroopa Komisjonile.

Kujundus: Rupprecht Consult, alus: Rebekka Dold, Grafik Design & Visuelle Kommunikation Freiburg, Saksamaa, originaalkujundus | www.rebekkadold.de

Kaanepildid:
www.istock.com

Vastutuse välistamine: selles väljaandes esitatud seisukohtade eest vastutavad ainult nimetatud autorid ning need ei pruugi kajastada Euroopa Komisjoni seisukohti.

Autoriõigus: käesolev väljaanne on hõlmatud Rupprecht Consult – Forschung & Beratung GmbH autoriõigusega. Kõik selles väljaandes olevad pildid ja tekstielemendid, mille kohta on esitatud allikas, kuuluvad asjaomastele organisatsioonidele või üksikisikutele. Autorid julgustavad nende suuniste laialdast kasutamist. Seda dokumenti võib tasuta kasutada, kopeerida ja levitada mis tahes andmekandjal, tingimusel et viidatakse allikale, kasutades eespool esitatud viidet, ja et levitatud materjali kasutamine on tasuta. Selle dokumendi ärieesmärgil kasutamine ja selle sisu muutmine on lubatud üksnes autoriõiguse omajate sõnaselgel loal.

Juriidiliselt reguleerib selle dokumendi kasutamist Creative Commons'i litsents CC BY-NC-ND 4.0 (Attribution-NonCommercial-NoDerivates 4.0 International). Litsentsi õiguslik tekst on kättesaadav aadressil: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>.

Kontakt:

Rupprecht Consult – Forschung & Beratung GmbH
Clever Str. 13-15, 50668 Cologne/Germany
www.rupprecht-consult.eu
info@rupprecht-consult.eu

Säästva linnaliikuvuse kavaga seotud materjalid

Säästva linnaliikuvuse kava suunised: <https://www.eltis.org/mobility-plans/sump-guidelines>

Säästva linnaliikuvuse kavaga seotud teemajuhendid: <https://www.eltis.org/mobility-plans/topic-guides>

Säästva linnaliikuvuse kavaga seotud ülevaated praktikutele: <https://www.eltis.org/mobility-plans/practitioner-briefings>

Säästva linnaliikuvuse kavandamise enesehindamisvahend: <https://www.sump-assessment.eu>

Mobility Academy: <https://www.mobility-academy.eu>

1. Mis on säästva linnaliikuvuse kava?

Säästva linnaliikuvuse kavandamine kätkeb strateegilist ja integreeritud lähenemisviisi linnatranspordile. See aitab säästva liikuvuse saavutamise kaudu parandada juurdepääsetavust ja elukvaliteeti. Säästva linnaliikuvuse kavandamine toetab faktidel põhinevat otsustamist, juhindudes pikaajalisest visioonist. See eeldab olemasoleva olukorra ja tulevikusuundumuste põhjalikku hindamist, ühist visiooni ja strateegilisi eesmärke ning õiguslike-, teavitus-, rahastus-, tehnoloogiliste- ja taristumeetmete terviklikku kogumit. Säästva linnaliikuvuse kava kontseptsioonis pannakse erilist rõhku kodanike ja sidusrühmade kaasamisele ning avaliku ja erasektori koostööle.

Pilt © Rupprecht Consult

Säästva linnaliikuvuse kavandamisega kehtestatakse kaasaegse transpordiplaneerimise uus standard. See aitab linnadel ja piirkondadel integreerida transpordiliike ja soodustada säästvat liikuvust. Säästva linnaliikuvuse kavad aitavad saavutada peamisi liikuvuseesmärke, nagu parem õhukvaliteet, parem juurdepääsetavus ja liikuvus, suurem liiklusohutus, väiksem liiklusrüü, suurem energiatõhusus ja parem elukvaliteet. Samuti aitavad need linnadel ja piirkondadel vähendada transpordist tulenevat kliimamõju.

Euroopas ja rahvusvahelisel tasandil kasutatakse laialdaselt järgmist säästva linnaliikuvuse kava määratlust.

Säästva linnaliikuvuse kava on strateegiakava, mille eesmärk on rahuldada inimeste ja ettevõtete liikuvusvajadusi linnades ja nende ümbruses, et saavutada parem elukvaliteet. See põhineb olemasolevatel kavandamistavadel ning selles võetakse asjakohaselt arvesse integreerimis-, osalemis- ja hindamispehimõtteid.

Säästva linnaliikuvuse kavandamise aluseks on kaheksa pehimõtet:

- 1 **Säästva liikuvuse kavandamine funktsionaalses linnapiirkonnas**
- 2 **Institutsioonidevaheline koostöö**
- 3 **Kodanike ja sidusrühmade kaasamine**
- 4 **Senise ja tulevase toimimise hindamine**
- 5 **Pikaajalise visiooni ja selge rakenduskava kindlaksmääramine**
- 6 **Kõigi transpordiliikide integreeritud arendamine**
- 7 **Seire ja hindamise korraldamine**
- 8 **Kvaliteedi tagamine**

Pilt © LucVi su istock.com

Kaheksa põhimõtet

Säästva linnaliikuvuse kavandamise kontseptsioon, mis on määratletud linnalise liikuvuse paketi, põhineb kaheksal üldtunnustatud juhtpõhimõttel¹.

1 Säästva liikuvuse kavandamine funktsionaalses linnapiirkonnas

Linnad on oma ümbruskonnaga ühendatud inimeste ja kaupade igapäevaste liiklusvoogude kaudu, mis tähendab, et säästva linnaliikuvuse kava geograafiline ulatus peab samuti põhinema laiemal funktsionaalsel linnapiirkonnal. See tehakse kindlaks rahvastikutiheduse ja töөлöödu liiklusvoogude alusel, et hõlmata kogu pendelrändeala. Olenevalt kohalikest oludest võib see olla linn ja seda ümbritsev linnalähipiirkond, kogu mitmekeskuseline piirkond või muu omavalitsusüksuste kogum. Kavandamine inimeste ja kaupade tegelike voogude alusel on oluline kriteerium, mis peab olema täidetud, et kava oleks asjakohane ja terviklik, isegi kui omavalitsusüksuse piirid võivad järgida teistsugust loogikat ja muuta selle saavutamise keeruliseks.²

Säästva linnaliikuvuse kavaga tuleb püüelda üldeesmärgi poole, milleks on juurdepääsetavuse parandamine ning kvaliteetse ja säästva liikuvuse tagamine kogu funktsionaalses linnapiirkonnas. Säästev transpordisüsteem parandab juurdepääsetavust kõigi inimeste jaoks, olenemata nende sissetulekust ja sotsiaalsest staatusest; parandab elukvaliteeti ja linnakeskkonna atraktiivsust; suurendab liiklusohutust ja rahvatervist; vähendab õhu- ja mürasaastet, kasvuhoonegaaside heidet ja energiatarbimist ning parandab majanduslikku elujõulisust, sotsiaalset võrdsust ja keskkonna kvaliteeti.

2 Institutsioonidevaheline koostöö

Säästva linnaliikuvuse kava väljatöötamine ja rakendamine nõuab kõrgetasemelist koostööd, koordineerimist ja konsulteerimist eri valitsemistasandite vahel ning kavaga hõlmatud piirkonna asutuste (ja nende osakondade) vahel.

Kavandamise põhielemendid on:

- koostöö eesmärgiga tagada säästva linnaliikuvuse kava koostöös ja vastastikune täiendavus poliitika ja kavade, mida rakendatakse transpordiga seotud valdkondades (nt maakasutus ja ruumiline

planeerimine, sotsiaalteenused, tervishoid, energeetika, haridus, õigusaktide täitmise tagamine ja politseito);

- tihe teabevahetus teiste valitsemistasandite (nt ringkond, linnastu, piirkond ja riik) asjaomaste ametiasutustega;
- tegevuse koordineerimine avaliku ja erasektori transporditeenuste osutajatega.

3 Kodanike ja sidusrühmade kaasamine

Säästva linnaliikuvuse kavas keskendutakse funktsionaalses linnapiirkonnas viibivate inimeste (nii elanike kui ka külastajate), samuti seal asuvate asutuste ja ettevõtete liikuvusvajaduste rahuldamisele. See põhineb läbipaistval ja kaasaval lähenemisviisil; kodanikke ja teisi sidusrühmi kaasatakse aktiivselt kava väljatöötamise ja rakendamise kogu protsessis. Kaasav kavandamine on eeltingimus selleks, et inimesed säästva linnaliikuvuse kava ja sellega edendatava poliitika omaks võtaksid. Varajane ja aktiivne kaasamine suurendab üldsuse heakskiitu ja toetuse tõenäosust, vähendades seeläbi poliitilisi riske ja hõlbustades rakendamist.

4 Senise ja tulevase toimimise hindamine

Säästva linnaliikuvuse kava põhineb funktsionaalse linnapiirkonna transpordisüsteemi senise ja tulevase toimimise põhjalikul hindamisel. Hinnangus antakse kõikehõlmav ülevaade olemasolevast olukorrast ja pannakse paika lähtejoon edusammude mõõtmiseks. Selleks määratakse säästva linnaliikuvuse kavandamise protsessis kindlaks eesmärgid ja ambitsioonikad, kuid realistlikud sihttasemed, mis on kooskõlas kokkulepitud liikuvuse visiooniga, ning seejärel määratakse iga eesmärgi jaoks kindlaks tulemusnäitajad. Seejärel kasutatakse näitajaid olemasolevate ja tulevaste tingimuste hindamiseks. Hetkeolukorra analüüs hõlmab ka senise suutlikkuse ja ressursside ning kavandamise ja rakendamise institutsioonilise struktuuri läbivaatamist.

¹ See jagu põhineb suurel määral linnalise liikuvuse paketi (COM(2013) 913) 1. lisal.

² OECD, Definition of Functional Urban Areas (FUA) for the OECD metropolitan database, 2013, lk 2. www.oecd.org/cfe/regional-policy/Definition-of-Functional-Urban-Areas-for-the-OECD-metropolitan-database.pdf.

5

Pikaajalise visiooni ja selge rakenduskava kindlaksmääramine

Säästva linnaliikuvuse kava põhineb kogu funktsionaalse linnapiirkonna transpordi ja liikuvuse arendamise pikaajalisel visioonil. See hõlmab kõiki transpordiliike ja -vorme: ühis- ja eraviisilist transporti; reisijate- ja kaubavedu; mootoriga ja mootorita sõidukeid ning liikuvaid ja seisvaid sõidukeid. See hõlmab ka taristut ja teenuseid. Säästva linnaliikuvuse kava sisaldab plaani eesmärkide ja sihttasemete saavutamiseks lühikese aja jooksul rakendatavate meetmepakettide kaudu. See hõlmab ka rakendamise ajakava ja eelarvet, vastutusalade selget jaotust ja vajalike ressursside kirjeldust.

6

Kõigi transpordiliikide integreeritud arendamine

Säästva linnaliikuvuse kavaga edendatakse kõigi asjakohaste transpordiliikide tasakaalustatud ja integreeritud arengut, seades esikohale säästvad liikuvuslahendused. Säästva linnaliikuvuse kavas esitatakse üldise liikuvussüsteemi kvaliteedi, turvalisuse, ohutuse, juurdepääsetavuse ja kulutõhususe parandamiseks rakendatavate meetmete integreeritud kogum. Säästva linnaliikuvuse kava hõlmab taristuga seotud, tehnoloogilisi-, õiguslikke-, teavitus- ja rahastusmeetmeid. Kavas käsitletakse kõiki kollektiivse liikuvuse vorme (traditsiooniline ühistransport ja uued ühiskasutusel põhinevad teenused, sealhulgas uued ärimudelid); aktiivset liikuvust (kõndimine ja jalgrattasõit); mitmeliigilist transporti ja uksest ukseni liikuvust; liiklusohutust; liikuvaid ja seisvaid sõidukeid; kaubavedu ja teenuseid; logistikat; liikuvuskorraldust ja intelligentseid transpordisüsteeme.

7

Seire ja hindamise korraldamine

Säästva linnaliikuvuse kava rakendamist tuleb tähelepanelikult jälgida. Edusamme kava eesmärkide ja sihttasemete saavutamisel hinnatakse korrapäraselt, võttes aluseks valitud tulemusnäitajad. Alati tuleb tagada asjakohase teabe ja statistika õigeaegne kättesaadavus. Meetmete rakendamise pidev seire ja hindamine võib anda teavet, mille alusel otsustatakse sihttasemed üle vaadata või võtta vajaduse korral parandusmeetmeid. Kodanike ja

sidusrühmadega jagatav seirearuanne annab teavet säästva linnaliikuvuse kava väljatöötamisel ja rakendamisel tehtud edusammude kohta.

8

Kvaliteedi tagamine

Säästva linnaliikuvuse kava on linnapiirkonna arengu seisukohast oluline dokument. Tasub kindlaks määrata mehhanismid, mille abil tagatakse kava üldine asjatundlik kvaliteet ja veendutakse selle vastavuses säästva linnaliikuvuse kavandamise kontseptsiooni nõuetele. Erilist tähelepanu tuleb pöörata rakendamise käigus andmete kvaliteedi tagamisele ja riskide juhtimisele. Neid ülesandeid võib delegeerida välistele kvaliteedikontrollijatele või muule ametiasutusele (nt piirkonna või riigi tasandil) ja nende täitmist saab hõlbustada selliste vahenditega nagu säästva linnaliikuvuse kava enesehindamise vahend.

Pilt © Gehl

2. Miks on säästva linnaliikuvuse kavandamine kasulik?

Jätkusuutliku linna loomine

Elukvaliteedi paranemine

On kindlaid tõendeid selle kohta, et säästva linnaliikuvuse kavandamine parandab linnapiirkonnas elukvaliteeti. Hästi kooskõlastatud poliitika toob mitmesugust kasu, näiteks atraktiivsema avaliku ruumi, suurema liiklusohutuse ning väiksema õhu- ja mürasaaste. Atraktiivne keskkond ergutab inimesi ka sagedamini kõndima ja jalgrattaga sõitma, mis parandab nende tervist ja aitab isegi kulusid kokku hoida.

Majanduslike eeliste loomine

Liikuvus on oluline kohalikku majandust soodustav tegur. Tervislikum keskkond ja ummikute vähendamine aitavad märkimisväärselt vähendada kohaliku kogukonna kulusid ning meelitada ligi uusi ettevõtjaid ja investoreid. Üleilmses konkurentsivõimelises uuenduslike ettevõtete (ja hea palgaga töökohtade) nimel on linna elamiskõlblikkusest saanud tähtis tegur; jätkusuutlikud linnad on selgelt esirinnas.

Kliima- ja keskkonnanäesmärkide saavutamisele kaasaaitamine

Säästvam liikuvussüsteem toob otseselt kaasa heitkoguste, müra, õhusaaste ja maakasutuse vähenemise. Linnad saavad anda oma panuse kasvahoonegaaside heite vähendamisse ja kliimakriisi lahendamisse. Säästva linnaliikuvuse kavandamine on üks nii lokaalse kui riigi kliimapolitiika põhielemente.

Transpordi kättesaadavamaks muutmine

Säästva linnaliikuvuse kavandamine on suurepärane vahend mitmeliigiliste uksest ukseni transpordilahenduste loomiseks. Eri osalejate kokkuviiimine tagab, et kodanike ja ettevõtjate liikumisvajadused saavad tulemuslikult täidetud. See aitab tagada hea juurdepääsu teenustele, tööhõivele ja haridusele kõigi elanike jaoks, olenemata nende sissetulekust ja sotsiaalsest staatusest. Säästva linnaliikuvuse kavandamine annab ideaalse võimaluse uue liikuvussüsteemi jaoks uuenduslike ideede väljapakumiseks, uute projektide elluviimiseks ja transpordisüsteemi üldise parandamise eesmärgil täiendavate meetmete rakendamiseks.

Muudatuste elluviimine

Piiratud ressursside tõhusam kasutamine

Kuna rahalised vahendid on piiratud, on väga oluline, et linnad võtaksid kasutusele kõige kulutõhusamad lahendused. Säästva linnaliikuvuse kava nihutab põhitähelepanu uue teetaristu ehitamiselt tasakaalustatumale meetmete kombinatsioonile. Kombineerides taristu- ja tehnoloogiameetmeid õiguslike, teavituse- ja rahastusmeetmetega, on liikuvuse eesmärgi võimalik palju tõhusamalt saavutada.

Valdkonna- ja piiriülese koostöö loomine

Linnalise liikuvuse probleemid ületavad sageli linnapiire, on seotud mitme poliitikavaldkonnaga või puudutavad mitut osapoolt ja asutust. Säästva linnaliikuvuse kava ergutab valdkondade ja valitsemistasandite koostööd hõlmavat planeerimiskultuuri. Omavahel hästi seotud lahendused aitavad üha keerukamaks muutuvaid probleeme paremini lahendada.

Üldsuse toetuse saavutamine

Sidusrühmade ja kodanike kaasamine on säästva linnaliikuvuse kava üks põhikomponente. Linnavalitsus, kes näitab, et hoolib oma elanike vajadustest ja soovidest ning kaasab elanikke asjakohaselt, võib pälvida üldsuse suure toetuse. Kaasamisest saab planeerijate jaoks ideede allikas, see suurendab legitiimsust ja vähendab kaugelevaatavale poliitikale vastuseisu poliitilist ohtu.

Rohkem rahastamisvõimalusi

Eri valdkondades tegutsevate avaliku sektori asutuste ja erasektori koostöö võimaldab ühendada vahendeid ühismeetmete elluviimiseks. Säästva linnaliikuvuse kava aitab transpordiasutustel hankida rahalisi vahendeid uutest allikatest. Planeerijad saavad näidata peamiste tulemusnäitajate alusel hinnatud meetmete mõju, mis muudab rahastamisaotlused atraktiivsemaks.

Kavandamine ebakindlatel aegadel

Uue tehnoloogia, ärimudelite ja tarbijate nõudmiste esilekerkimine suurendab kavandamisel ebakindlust, kuid pikaajalised eesmärgid, millel on ulatuslik toetus, võivad olla suunavaks raamistikuks, mille raames saate poliitikameetmeid süstemaatilisemalt tähtsuse järjekorda seada ja meetmeid asjaolude muutudes valida.

3. Mis on säästva linnaliikuvuse kavandamise põhielemendid?

Alates säästva linnaliikuvuse kavandamise kontseptsiooni avaldamisest 2013. aastal on säästva linnaliikuvuse kava väljatöötamise ja rakendamise protsessi rakendatud paljudes Euroopa (ja muu maailma) linnapiirkondades. Seda protsessi kehtastab säästva linnaliikuvuse kava tsükkel, mille puhul visuaalse metafoorina kasutatakse kella numbrilauda (vt joonis 1).

Säästva linnaliikuvuse kava tsükkel hõlmab säästva linnaliikuvuse kavandamise nelja etappi, millest igaüks algab ja lõpeb vahe-eesmärgiga ning jaguneb kolmeks alaetapiks (kokku on kavandamistsükklis 12 alaetappi). Vahe-eesmärgid on seotud järgmise etapi jaoks vajaliku otsuse või tulemusega ning tähistavad eelmise etapi lõpuleviimist.

Kõik alaetapid ja tegevused peaksid olema osa korrapärasest kavandamistsüklist, et tagada pidev täiustamine.

Muidugi on see keeruka kavandamisprotsessi idealiseeritud ja lihtsustatud esitusviis. Mõnel juhul võidakse alaetappe läbida peaaegu paralleelselt (või isegi nende juurde tagasi pöörduda), ülesannete järjekorda võidakse aeg-ajalt konkreetsete vajaduste järgi kohandada ja mõni tegevus võidakse osaliselt ära jätta, sest selle tulemused on kättesaadavad mõnest muust kavandamistegevusest. Säästva linnalise liikumiskeskonna kava tsükkel on siiski osutunud kasulikuks suuniseks, mis aitab kavandamisprotsessi struktureerida ja jälgida.

Joonis 1: Säästva linnaliikuvuse kavandamise 12 alaetappi (2. väljaanne) – ülevaade otsustajate jaoks

1. etapp.

Ettevalmistamine ja analüüs

Esimene vahe-eesmärk ja säästva linnaliikuvuse kava lähtepunkt on poliitikakujundajate sõnaselge otsus säästva linnaliikuvuse kava koostamise kohta. Esimeses etapis tehakse ettevalmistused kavandamiseks, vastates järgmistele küsimustele.

Millised on meie ressursid?

Analüüsige kõiki kavandamiseks kasutada olevaid (inim, institutsionaalseid, rahalisi) ressursse ning looge tegevuse alustamiseks asjakohased töö- ja osalusstruktuurid. Selles etapis peavad otsustajad tagama, et peamised institutsioonid ja poliitikakujundajad toetaksid säästva linnaliikuvuse kava väljatöötamist ja aitaksid kaasa põhilise kavandamismeeskonna loomisele.

Milline on meie kavandamiskontekst?

Tehke kindlaks kavandamisprotsessi mõjutavad tegurid, nagu olemasolevad kavad või õiguslikud nõuded. Analüüsige liiklusvooge, et määrata kindlaks kava geograafiline ulatus, ning tagage naaberomavalitsuste ja sidusrühmade toetus. Leppige kokku kavandamisprotsessi ajakavas ja hankige vajaduse korral välist tuge. Selle ja eelmise alaetapi tegevused on omavahel tihedalt seotud ning sageli toimuvad need paralleelselt. Otsustajate peamine ülesanne selles etapis on tagada, et säästva linnaliikuvuse kavaga hõlmatud piirkonnaks on funktsionaalne linnapiirkond. See on sageli institutsiooniliselt ja poliitiliselt keeruline otsus.

Millised on meie peamised probleemid ja võimalused?

Analüüsige liikuvuse olukorda kõigi transpordiliikide ja asjakohaste säästvuse aspektide seisukohast, kasutades sobivaid värskeid andmeid. Esimest etappi lõpetav vahe-eesmärk on kogu funktsionaalse linnapiirkonna liikuvusega seotud põhiprobleemide ja võimaluste analüüs.

2. etapp.

Strateegia väljatöötamine

Teise etapi eesmärk on määrata koostöös kodanike ja sidusrühmadega kindlaks säästva linnaliikuvuse kava strateegiline suund. Selle etapi põhiküsimused on järgmised.

Millised on meie tulevikuvalikud?

Analüüsige linnalise liikuvuse seisukohast oluliste välistegurite (nt demograafia, infotehnoloogia, kliima) tõenäolisi edaspidiseid muutusi ja töötage välja stsenaariumid, milles uuritakse alternatiivseid strateegilisi suundi. Stsenaariumidega püütakse hõlmata tulevikku vaatamisega kaasnevat ebakindlust, et strateegilistel otsustel oleks parem faktiline alus.

Millist linna me tahame?

Töötage koos sidusrühmade ja kodanikega välja tulevikuvisionid, et jõuda ühise arusaamani soovitatavast tulevikust, lähtudes liikuvusanalüüsi tulemustest ja stsenaariumides esitatud mõjust. Ühine visioon ja ühised eesmärgid on iga säästva linnaliikuvuse kava nurgakivid. Visioon on linna soovitava tulevase liikuvuse kvalitatiivne kirjeldus, mida seejärel täpsustatakse konkreetsete eesmärkidega, mis näitavad taotletava muutuse olemust. Veenduge, et teie eesmärgid oleksid suunatud oluliste probleemide lahendamisele ja hõlmaksid kõiki transpordiliike funktsionaalses linnapiirkonnas. Otsustajad peavad selles etapis ise aktiivselt osalema, sest just selles etapis määratakse kindlaks järgmiste aastate strateegiline suund.

Kuidas me edusammud kindlaks teeme?

Määrake kindlaks strateegilised näitajad ja sihttasemed, mis võimaldavad teil jälgida kõigi eesmärkide saavutamisel tehtavaid edusamme, ilma et oleks vaja koguda ebarealistlikes kogustes uusi andmeid. Otsustajad peaksid tagama, et sihttasemed on ambitsioonikad, saavutatavad, sidusad, sidusrühmades laialdaselt toetatud ning muude poliitikavaldkondadega kooskõlas.

Teise etapi lõpuks olete saavutanud laialdaselt toetatud visiooni, eesmärkide ja sihttasemete vahe-eesmärgi. Võimaluse korral peaksid otsustajad need strateegilised prioriteedid vastu võtma, et tagada meetmete etapi jaoks stabiilne suunav raamistik.

3. etapp.

Meetmete kavandamine

Kolmandas etapis liigub kavandamisprotsess strateegiatasandilt tegevustasandile. Selles etapis keskendutakse meetmetele, mis on vajalikud kokkulepitud eesmärkide ja sihttasemete saavutamiseks. Säästva linnaliikuvuse kava vormistatakse lõplikult ja tehakse ettevalmistusi selle rakendamiseks, vastates järgmistele põhiküsimustele.

Mida me konkreetselt teeme?

Koostage üksikasjalik loetelu meetmetest ning hinnake nende tulemuslikkust ja teostatavust, et valida välja need, mis aitavad kõige paremini kaasa teie eesmärkide ja sihttasemete saavutamisele. Koondage meetmed integreeritud pakettidesse, arutage neid kodanike ja sidusrühmadega ning hinnake neid üksikasjalikult, et oma valik kinnitada. Kavandage iga meetme elluviimise seire ja hindamine.

Mida on vaja teha ja kes mida teeb?

Jagage meetmepaketid täidetavateks ülesanneteks (või alameetmeteks) ja kirjeldage neid üksikasjalikult, sealhulgas nende hinnangulisi kulusid, omavahelist sõltuvust ja riske. Tehke kõigi alameetmete puhul kindlaks sisemised ja välised rahastamisvahendid ja -allikad. Selle alusel leppige kõikide alameetmete puhul kokku selgetes vastutusalades, rakendusprioriteetides ja tähtaegades. Selles etapis on oluline teavitada alameetmetest poliitilisi sidusrühmi ja üldsust. Näiteks võivad konkreetsed ehitusprojektid tekitada vastuseisu isegi siis, kui enamus toetab nendega seotud eesmarke ja meetmeid. Selles etapis peavad otsustajad hankima säästva linnaliikuvuse kava meetmetele ja alameetmetele poliitilist ja avalikku toetust ning ideaaljuhul saavutama vastutusalade ja ajakava puhul ametliku kokkuleppe otsustajate ja peamiste sidusrühmade vahel.

Kas oleme valmis alustama?

Säästva linnaliikuvuse kava eri osade koostamisse võis oma panuse anda mitu autorit. Nüüd on aeg dokument lõplikult vormistada ja kontrollida selle kvaliteeti. Olenevalt organisatsiooni tavadest võib üksikasjalik rahastamiskava sisalduda kavas endas või olla osa eraldi protsessist. Mõlemal juhul tuleks enne säästva linnaliikuvuse kava vastuvõtmist leppida kokku iga prioriteetse meetme eelarves ning kõigi asjaomaste organisatsioonide vahel kulude ja tulude jaotamise pikaajalises korralduses.

Meetmete kavandamise etapi lõpetab kavandamisprotsessi kõige olulisem vahe-eesmärk: pädeva poliitilise organi otsustajad võtavad säästva linnaliikuvuse kava vastu.

4. etapp.

Rakendamine ja seire

Neljas etapp keskendub säästva linnaliikuvuse kavas määratletud meetmete ja alameetmete rakendamisele, millega kaasneb süstemaatiline seire, hindamine ja teavitamine. Selles etapis viiakse meetmeid ellu, vastates järgmistele põhiküsimustele.

Kuidas tegevust hästi korraldada?

Vastutavad asutused ja organisatsioonid peaksid kavandama oma alameetmete tehnilised üksikasjad, rakendama alameetmeid ning vajaduse korral hankima kaupu ja teenuseid. Kuna see etapp hõlmab sageli arvukalt osalisi, tuleb erilist tähelepanu pöörata rakendusprotsessi üldisele koordineerimisele.

Kuidas meil läheb?

Süstemaatiline seire näitab, kas asjad liiguvad kavakohaselt, võimaldades vajaduse korral võtta parandusmeetmeid. Uuenduslikud liikuvuskavad võivad iga päev liikuvate inimeste elu suuresti häirida (ent tuua neile ka palju kasu). Arusaamine avalikust arvamusest, mis põhineb aktiivsel kahe-suunalisel dialoogil, on eduka rakendamisprotsessi jaoks otsustava tähtsusega.

Mida oleme õppinud?

Säästva linnaliikuvuse kava viimases etapis vaadatakse õnnestumised ja ebaõnnestumised läbi ning tulemused edastatakse sidusrühmadele ja üldsusele. Läbivaatamise käigus vaadatakse ka tulevikku ning hinnatakse uusi probleeme ja lahendusi. Ideaaljuhul on otsustajad aktiivselt huvitatud sellest, mis on toimunud ja mis mitte, et neid kogemusi võetaks arvesse säästva linnaliikuvuse kava järgmises ajakohastatud versioonis.

Vahe-eesmärk „Meetmete rakendamist on hinnatud“ lõpetab säästva linnaliikuvuse kava tsükli.

4. Kuidas alustada säästva linnaliikuvuse kava väljatöötamist?

Säästva linnaliikuvuse kava väljatöötamine ja rakendamine on protsess, mis hõlmab paljusid sidusrühmi kavandava asutuse eri osadest, poliitikute seast ja mujalt. Kava väljatöötamisel vaadeldakse põhjalikult transpordisüsteemi, tehakse valdkonnaülest koostööd ja algatatakse terviklikuma kavandamise protsess. Edukas säästva linnaliikuvuse kava protsess saab seega alguse kõige olulisemate sidusrühmade toetuse hankimisest.

Tehke selge otsus säästva linnaliikuvuse kava väljatöötamiseks

Säästva linnaliikuvuse kava väljatöötamise lähtepunktiks peaks olema otsus parandada senist liikuvusolukorda ja kindel veendumus, et jätkusuutlikust on vaja suurendada. Algusest peale peaks olema selge, et linnatransport ei ole eesmärk omaette, vaid see peaks aitama saavutada suuremaid sihte, nagu parem elukvaliteet ja suurem heaolu. Säästva linnaliikuvuse kava koostamise otsus tähendab alati kohustust järgida üldeesmärke, milleks on:

- juurdepääsetavuse parandamine kõigi inimeste jaoks, olenemata nende sissetulekust ja sotsiaalsest staatuses;
- elukvaliteedi ja linnakeskkonna atraktiivsuse parandamine;
- liiklusohutuse ja rahvatervise parandamine;
- kliimaeesmärkide saavutamisele kaasaaitamine, vähendades õhu- ja mürasaastet, kasvuhoonegaaside heidet ja energiatarbimist, ning
- majandusliku elujõulisuse, sotsiaalse võrdsuse ja keskkonnakvaliteedi suurendamine.

Saavutage poliitiline pühendumus

Olenevalt riigi ja kohalikest oludest võib säästva linnaliikuvuse kava väljatöötamise liikuma panevaks jõuks olla riigi tasandil kehtestatud õiguslik kohustus, kohaliku poliitilise organi (nt kohaliku volikogu) ametlik otsus või kohaliku omavalitsuse poolt endale võetud kohustus. Igal juhul on vaja tõelist pühendumist, et kava oleks tõeliselt jätkusuutlik ja tulemuslik. Kui kohalikul tasandil ei ole poliitilist eestvedajat, võib olla keeruline veenda teisi poliitikuid asjaga kaasa tulema. Selleks on vaja veenvaid argumente, mida esitab inimene, keda otsustajad austavad.

Määratlege säästva linnaliikuvuse kava raamistik

Säästva linnaliikuvuse kava protsessi algatamise ajendiks võib olla ka mõni projekt või meede. Ulatusliku taristuprojekti (nt uus trammiliin) või suure mõjuga uuenduse (nt vähese heitega tsoon) kohta tehtud

otsusest võib tuleneda vajadus integreerida asjakohane meede laiemasse planeerimisraamistikku.

Säästva linnaliikuvuse kava võib pakkuda suurprojektile terviklikku lähenemisviisi koos lisameetmete, pikaajaliste eesmärkide ja kaasamis põhimõtetega. Eelkõige suure mõjuga suurte ja uuenduslike projektide puhul annab säästva linnaliikuvuse kava võimaluse rakendada ulatuslikke kaasamisstrateegiaid, mida on vaja meetmetele üldsuse toetuse saamiseks. Kogu piirkonda mõjutav taristuprojekt võib isegi soodustada säästva linnaliikuvuse kava väljatöötamist funktsionaalse linnapiirkonna tasandil koos naaberomavalitsustega.

Kasutage argumentidena probleeme, millega teie linn praegu silmitsi seisab, ja parendusi, mida säästva linnaliikuvuse kava võib kaasa tuua

Kasulik on näidata linnas tekkivaid sõlmküsimusi ja probleeme, kui midagi ei muudeta, rõhutada säästva linnaliikuvuse kavast saadavat kasu ning rõhutada asjaolu, et valijad hindavad häid tulemusi kõrgelt. Kiireloomulisusele osutamiseks võib olla kasulik simuleerida senise arengu negatiivseid tagajärgi (mis võivad seisneda näiteks tulevastes ummikutes ja neist tulenevas majanduslikus kahjus või olla seotud selliste näitajatega nagu liiklussurmade arv või õhusaaste tõttu kaotatud eluaastad) ning esitleda need poliitikutele kaartide ja jooniste abil. Praegused digitaaltehnoloogiast ajendatud kiired muutused rõhutavad pakulist vajadust töötada välja sidus strateegiline lähenemisviis tulevasele säästvale liikuvusele. Säästva linnaliikuvuse kavaga kaasnevatest eelistest rääkimisel on sageli kasulik ühendada need linna jaoks oluliste aktuaalsete küsimustega, nagu õhukvaliteet, liiklus, liiklusohutus, eluasemete taskukohasus või majanduskasv, selgitades, kuidas kava võib aidata neid küsimusi lahendada.

Kaaluge kiiremõjuliste meetmetena väikesemahulisi meetmeid

Poliitilist pühendumust võib olla keeruline saavutada põhjusel, et säästva linnaliikuvuse kavast saadav täielik kasu ilmneb alles pärast ajavahemikku, mis on valimistsüklist pikem. Võib olla kasulik rõhutada võimalust lisada säästva linnaliikuvuse kavas väiksema ulatusega, kuid suure nähtavusega meetmeid. Need säästva linnaliikuvuse kava väljatöötamise kohta esimese otsuse tegemisele. Näiteks võib avaliku ruumi ajutine ümberkujundamine kergete ja odavate lahendustega aidata inimestel näha võimalikke positiivseid muutusi (nt tänavaruumi ümberjaotamine, ajutine jalgrattatee, mis on eraldatud lillekastidega, tänaväärsete parkimiskohtade asemel linlaste puhkealad).

Ammutage inspiratsiooni teistest linnadest

Paljud Euroopa (ja muu maailma) linnad on olnud selles esimese otsuse tegemise punktis. Suur hulk neist otsustas välja töötada oma esimese säästva linnaliikuvuse kava. Heaks argumendiks võib olla nende linnade esiletoomine, kus säästva linnalise liikuvuse kavandamine on edukalt ellu viidud. Euroopa linnade võrgustik pakub suurepärase alust õppimiseks ja inspiratsiooni saamiseks teiste linnade lugudest ning nende õnnestumistest ja ebaõnnestumistest.

Alustage mõnest lihtsast sammust

Kui olete säästva linnaliikuvuse kava väljatöötamise otsuse vastu võtnud, võib teile tunduda, nagu seisaksite kõrge mäe jalamil. Eelkõige teekonna alguses on abiks, kui jagada mäkketõus etappideks, mille jooksul tehakse väikeseid samme ja millele on seatud saavutatavad eesmärgid. Säästva linnaliikuvuse kava tsükkel koos oma nelja põhietapi, alaetappide ja vahe-eesmärkidega toetab teid sellel teekonnal. Protsessi sujuvaks alustamiseks võivad abiks olla järgmised soovitusel.

Looge sidemed ja seadke sisse koostöö oma funktsionaalses linnapiirkonnas

- Korraldage planeerimiseminar ümbritsevate omavalitsusüksuste transpordiplaneerijatega. Mitte kõik omavalitsused ei pruugi olla osalemisest huvitatud, ent kui te alustate nendega, kes on huvitatud, võivad teisedki hiljem ühineda.
- Tehke kindlaks ühised probleemid, mis nõuavad koostööd (nt ummikud pendelrändeteedel), ja korraldage kohtumisi, et leida lahendused, mis on kasulikud kõigile omavalitsustele (nt paremad rongi- või bussiühendused pendelrändajatele, süsteemi „pargi ja reisi“ võimalused või eraldatud jalgrattateed). Võrreldes abstraktsete kavadega on koostööd konkreetse projekti elluviimiseks sageli lihtsam sisse seada.

Algatage arutelu viljakaks asutustevaheliseks koostööks

- Hakake kaasama teistes asjakohastes valdkondades (nt ruumiline planeerimine, keskkond, majandus, turism, sotsiaalteenused või tervishoid) tegutsevaid kolleege liikuvuse kavandamisse. Strateegiakavade puhul püüdke luua interdistsiplinaarsed juhtühised, kus on esindatud kõige asjakohasemad osakonnad. Kutsuge sidusrühmade kohtumistele ka seotud valdkondade esindajaid (nt keskkonnaga tegelevad vabariiklikud, ettevõtjate ühendused, tervishoiuexpertsid, politsei, noortenõukogu ja koolide esindajad).
- Tehke kindlaks valdkonnaülesed probleemid. Sageli on lihtsam teha koostööd ühist kasu toova konkreetse projekti raames (nt koolilastele mõeldud jalgsi käimise kampaania, mille kavandavad ühiselt politsei, haridusosakond ja liikuvusosakond) kui abstraktsete kavade raames.
- Korraldage kohtumine kolleegidega teistest osakondadest ja arutage ühismeetmete eeliseid. Sõnumite edastamisele võib kaasa aidata see, kui kohtumisel saab osaleda ekspert mõnest eesrindlikust linnast. Veelgi kasulikum oleks see, kui tegemist on linnaga, mis sarnaneb teie linnaga.

Mobiliseerige kodanikud ja sidusrühmad

- Tehke kindlaks asjaomased sidusrühmad. Üldsuse kõrval on oluline kaasata institutsiooniliste esindajate tasakaalustatud rühm, kuhu kuuluvad näiteks erakonnad, kodaniku- ja kogukonnarühmad, äriorganisatsioonid, transpordiettevõtjad jne.
- Selgitage välja kodanike- ja sidusrühmad ning kaasake nad protsessi varases etapis. Teavitage neid aktiivselt säästva linnaliikuvuse kava väljatöötamise otsusest, kuid võimaldage neil ka arutelus osaleda. Äärmiselt oluline on kuulata ja koguda kodanike ideid ja visioone, eelkõige vähem tehnilistes kavandamisetappides, kus protsessid on avatumad ja paindlikumad.
- Korraldage säästva linnaliikuvuse kava interaktiivne avatõus, millele osalevad sidusrühmad ja kodanikud. See võib olla näiteks seminar, avalik arutelu või teadmiste kohvik.
- Uurige võimalusi kodanike loovaks kaasamiseks. Kaasamine võib toimuda tavapärase vormides, nagu ajaleheartiklid, raadiosaated, kuulutused veebisaitidel, plakatid avalikes kohtades või leibkondadele saadetavad kirjad, aga ka uuemates vormides, nagu sotsiaalmeedia, lühivideod, külastuskeskus või spetsiaalne (interaktiivne) veebisait.

Alustage tööd linna ühise visiooni kavandamiseks

- Koos kodanike ja sidusrühmadega võite alustada tööd ühise visiooni kavandamiseks. Tulekuvisionide kavandamine, näiteks spetsiaalsetel seminaridel, võib aidata kujundada ühist arusaama sellest, kuidas linn peaks tulevikus välja nägema ja milliseid muutusi on selleks vaja teha.

www.eltis.org